

«У Асвенцыме мне не было страшна»

Што прымушае людзей гаварыць пра жахі вайны, пра Халакост, пра смерць? Навошта прамаўляць уголас тое, пра што нават падумаць страшна? На гэтыя пытанні адказала Ганна СУЛІМА, рэжысёр тэатральной лабараторыі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта “Тэатральны квадрат”, якая прадстаўляла спектакль “Без назвы” ў спецыяльным праекце Куфра-2012 “Па кім звоніць звон...”

Як сабраць тэатр?

Ствараль тэатр я не збіралася, бо не было дзе. Але аднойчы я прыйшла ў гістарычную майстэрню, каб знайсці героя для свайго кароткаметражнага дакументальнага фільма. Там пазнаёмілася з дырэктарам Кузьмой Козакам. Майстэрня, дом мяне ўразілі — гэта тэрыторыя былога гета, у гэтым будынку насамрэч жылі яўрэі. І ў мяне адразу нарадзіліся асацыяцыі — людзі з чамаданамі, якія не проста ідуць, якія сыходзяць адсюль. Так з’явілася задума спектакля. Аднак да самой пастаноўкі было яшчэ далёка. Спачатку я з’ездзіла ў Асвенцым, і, што самае нечаканае, мне не было там страшна. Было толькі адчуванне, што там спыніўся час. У лагеры я здымала матэрыял для фільма, і толькі калі ён быў скончаны, узялася за спектакль.

Тэатр, які вырас сам

Спачатку не было людзей для стварэння тэатра. Але потым нейкія сувязі, нейкія старыя знаёмствы, і людзі пачалі аднекуль з’яўляцца. Кузьма Іванавіч вы-

кладае на гістфаку, і я аднойчы проста прыйшла туды, растлумачыла, што хачу зрабіць, і запрасіла студэнтаў. Прыйшло шмат людзей, якія на сцэне ніколі не былі. Увогуле, я адштурхоўваюся ад характару людзей, намагаюся раскрыць іх патэнцыял. Напрыклад, наш аркестр сабраўся выпадкова. Адзін з маіх акцёраў прывёў на рэпетыцыю хлопчыка “проста пасядзець” — яны з сябрамі збіраліся на рэпетыцыю. А я яму прапанавала застацца. І ён застаўся. Хлопцы пачалі іграць: спачатку на гітарах, потым з’явіліся барабаны, піяніна, гэтай вясной мы знайшлі скрыпачку.

Марына (дзяўчынка з чамадана) сустрэлася мне на майстар-класе па драмтэрапіі. Яна псіхалаг, валанцёр. Калі я паглядзела на яе, то падумала — чысты Асвенцым: яна вельмі худая і якраз перад нашай сустрэчай коратка падстрыглася. Адрозна пасля майго запрашэння Марына прыйшла, і мы сталі працаваць.

У нас вельмі цікавыя людзі задзейнічаны ў пастаноўцы. На французскай мове гаворыць сапраўдная французжанка, якая цяпер жыве ў Мінску. Ёсць хлопчык, які грае на ўсіх інструментах. А пачынаў вучыцца з нуля — на гармоніку. Яшчэ ў спектаклі заняты мой 10-гадовы сын. Тут столькі розных людзей, і пра кожнага можна раскаваць гадзінамі, бо яны ўсе хоць і непрафесійныя акцёры, але вельмі таленавітыя.

Нічога не бачу, нічога не чую

“Без назвы” мы паставілі год таму. Спектакль прыдумваўся на хаду, разам з усімі ўдзельнікамі. Спачатку мы не разумелі, што ў нас атрымаецца, але потым штосьці стала вымалёўвацца. Тое, што было напачатку, і тое, што на пляцоўцы цяпер — гэта вельмі розныя рэчы. Хачу падкрэсліць, што мы не ілюструем гісторыю. Гэта не сцэнарый — гэта інсцэніроўка. У нас няма роляў, сцэны — гэта сполахі ўспамінаў. Матэрыял для спектакля агульнадаступны — дакументы, кнігі. Я іграю чалавека, які “напітаўся” гэтай гісторыяй і ўзгадвае яе. Таму я то ўваходжу ў дзеянне, то выходжу. Я нібыта чытаю кнігу ці гляджу фільм і ўяўляю, што магла б быць там.

Я не хацела спектаклем сказаць “давайце гаварыць пра Халакост”. Хацела пайсці шырэй — сказаць “не” гвалту. Бо гэты жах можа адбыцца з любым народам, і такога дапусціць нельга. Можна заплешчыць вочы і сказаць “я не хачу пра гэта чуць”, а можна гаварыць пра гэта. Я паспра-

бавала сказаць. Але ўсё перадаць немагчыма. Кожная гісторыя, кожны чалавек варты таго, каб загаварыць пра яго.

У ідэале глядач павінен быць уключаны ў дзеянне, умець расслабляцца. Бо не заўжды трэба штосьці разумець. Трэба адчуваць.